

LGBTİ+'ları Şiddete Karşı Koruyacak Mekanizmalar İnşa Edilmeli!

Pandemide LGBTİ+ Olmak Paneli Sonuç Raporu

14 Kasım 2020

Hazırlayan: Defne Güzel

2020 yılının başından itibaren yükselen iklim krizi küresel çapta etkisini şiddetli bir biçimde hissettirdi. Avustralya'da başlayan orman yangınları, küresel çapta şiddetini arttırmış ve arttırmaya devam eden Covid-19 Pandemisi, 2020 yılına damgasını vurdu.

2020 yılında yaşanan bu üzücü ve şiddetli hadiselerin etkileri hala hissedilirken sağ popülizmin yükselmesiyle birlikte yaşattığı ayrımcılık ve hakların gaspı özellikle LGBTİ+'ları derinden sarstı ve adalet mercilerini ulaşılamaz hale getirdi. Şiddet ve hak kayıpları gözle görülür bir biçimde arttı.

Özellikle Covid-19 Pandemisi kırılgan olan grupların yani HIV'le yaşayanların, yaşlıların, engellilerin, kadınların, LGBTİ+'ların ve nicelerinin sağ popülizm sebebiyle toplumsal krizleri yaşamakta olduğu bir dönemde ortaya çıktı. Bu durum Türkiye'de özellikle ekonomik ve politik kriz, sağlık ve yaşam hakkının ihlali olarak etkisini hissettirdi. LGBTİ+'lar kurumsal bir şekilde hedef gösterildi. Buna karşın LGBTİ+ politikaları da kurumsal bir şekilde arttırıldı.

Covid-19 Salgınında LGBTİ+ Topluluğunun Durumu

Genç LGBTİ+ Derneği pandemi sürecinde LGBTİ+'lar özelinde durum tespiti yapmak için bir çevrimiçi anket yayınladı ve anket sonuçlarını raporlaştırdı. Covid-19 bilindiği üzere beraberinde ani ve büyük değişimler getirdi. Hali

hazırda bu değişimlerin bittiğini söylemek ise güçtür. Mesafe kuralı, iş yerlerinin kapanması, evden çalışma koşulları, eğitime ara verilmesi, online eğitime geçilmesi, sosyal ilişkilerde yaşanan değişim, iletişim araçlarının değişimi, sağlığa ve hizmetlere erişim koşullarında karşılaşılan güçlükler, kapalı alanların kullanımı ve beraberinde gelen barınma koşulları iyi değişimler göstermedi. Genç LGBTİ+ Derneği bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda Türkiye’de yaşayan LGBTİ+’ların sağlık, barınma, ekonomik ve iyi oluş hallerini inceledi. Bu incelemede ise LGBTİ+’ların pandemide yaşadığı değişimi ortaya koyabilmeyi amaçladı.

Değişimi ortaya koyabilmenin yanı sıra dernek, LGBTİ+’ların sorunlarını gündeme getirmeyi, ihtiyaç ve taleplerini belirlemeyi, belirlenen ihtiyaç ve talepleri karar alıcılara iletmeyi ve onarıcı çözümler için destek mekanizmalarına kaynak oluşturmayı da hedefledi.

Araştırmaya göre katılımcılar %24 oranında kronik rahatsızlığa sahipti. Bu %24 oranının %9’u ise ilaca erişimde sorun yaşadı. Ayrıca %15 katılımcı oranının ise herhangi bir sağlık güvencesi bulunmamaktaydı.

Katılımcıların %23’ü sağlık hizmetlerinde sorun yaşadığını belirtti. Bu sorunlar ise rutin kontroller, dış hekimi muayenesi, HIV, alerji, HPV, ilaç yazdırma ve psikiyatrik görüşmelerin iptal edilmesine ilişkindi. Bu durumların yanı sıra %77 oranında katılımcı sağlık hizmetlerinde sorun yaşamazken Covid-19 sebebiyle hastaneye gitmeye çekindiğini ifade etti.

LGBTİ+’lar pandemide neler yaşadı?

- Pandemi sebebiyle ailelerinin, akrabalarının ve yakın çevrelerinin yanına yerleşmek durumunda kalan LGBTİ+’ların depresyon ve kaygı seviyeleri artış gösterdi.

- LGBTİ+'lar bu yer değiştirme esnasında çoğunlukla çoğunlukla büyük Őehirlerden küçük Őehirlere gitmek durumunda kaldı. Küçük Őehirlerin nüfus azlığı, geleneksel ve kültürel kodları düşünöldüğünde LGBTİ+'ların ayrımcılığa ve Şiddete uğrama riski de arttı.
- Covid-19 Pandemisi sebebiyle LGBTİ+'ların açılma pratikleri düştü ve açılmadıkları alanlar arttı. Bu durum ise LGBTİ+'lar üzerinde kaygı, depresyon, stres ve anksiyete gibi durumları arttırdı.
- İşten çıkarılma, işsiz kalma durumları artış gösterince maddi destek alma oranı da bir o kadar azaldı. LGBTİ+'lar bu süreçte temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandı. Bu durum ev içi Şiddet ve stresin de artmasına neden oldu. Ayrıca izole olma halinin kendisi de stres ve motivasyon düşöklüğüne neden oldu. Açık olmadığı kişilerin yanına dönen ve kapalı ortamda kalmak durumunda kalan LGBTİ+'lar yoğun baskı ve stres hissedip oto kontrol sağlamak zorunda kaldı. Açık olmamama halinin kendisi ve izolasyon ortamı LGBTİ+'lar üzerindeki Şiddeti arttırdı. Örneğin atanmış ismini kullanmayan kişilere bu süreçte sistematik olarak atanmış isimleriyle hitap edildi.
- Bu süreçte LGBTİ+'lar işten çıkarılma, işten ayrılma ve ekonomik yetersizlik durumlarıyla yoğun bir biçimde karşı karşıya kaldı. Özellikle sahne alanlar, performans sanatı yapanlar, seks işçileri ve dönemsel çalışanlar pandemiden kaynaklı ekonomik problemler yaşadı. Bu süreçte seks işçileri müşteri azlığı ile karşı karşıya kaldı yahut temas riski sebebiyle çalışmadı. Seks işçiliği gözden çıkarılan ve gözetilmeyen ilk mesleklerden oldu. Seks işçiliğinin dijital yapılması ise ekonomik olarak beklenen geliri getirmedi. Yahut çalışanlar teknolojiye adaptasyon sağlayamadı. Bu adaptasyon sağlanamama halini iyileştirici mekanizmalar ise sunulmadı.

- Gıda ve hijyen malzemeleri için yapılan masraf arttı. Artan masraf ekonomik yüke sebep oldu.
- Psikolojik sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan azalma ise gelecek planları, eğitim ve iş hayatlarının tamamen etkilenmesine yol açtı.
- Ekonomik destek hizmetlerine başvuran LGBTİ+'lar çoğunlukla bu hizmetlerden faydalanamadı.
- LGBTİ+'lara yönelik mevcut ayrımcılık ve şiddet tutumları sebebiyle LGBTİ+'lar zaten kaygı ve stresle baş ederken bu ayrımcılık ve şiddet tutumları yoğunlaştı.
- Pandemiyle birlikte sosyalleşme alanları kullanılamaz hale geldi. Bu sebeple sivil topluma yönelik çevrimiçi etkinlik, tematik canlı yayın gibi talepler artış gösterdi.
- Eğitimine devam eden LGBTİ+'lar okulu dondurmak ve bırakmak seçenekleriyle karşı karşıya kalırken çevrimiçi eğitim kimi zaman olumlu değişimleri de beraberinde getirdi. LGBTİ+'ların okulda maruz bırakıldığı stres ortamı görece azaldı. Fakat internet bağlantısı sorunu, eğitimin niteliksizliği, odaklanma güçlüğü, motivasyon düşüklüğü, ev ortamının uygunsuzluğu gibi değişimler eğitim sürecini olumsuz yönde etkiledi.
- Ev içi şiddetin yanında bu dönemde siber şiddette artış gösterdi.

Covid-19'un Üç Ayında LGBTİ+'lar

LGBTİ+ politikalarının kurumsal bir şekilde artması LGBTİ+'ların pandemide yaşadığı hak ihlallerini de görünür kıldı. SPoD'un hazırlamış olduğu Pandemi Raporu pandemide LGBTİ+'ların ne gibi sorunlarla karşılaştığını analizlerle beraber gözler önüne serdi. Rapor pandeminin ilk üç ayında SPoD'un yaşadığı

alan deneyimlerini ve LGBTİ+'ların bu süreçte maruz bırakıldığı hak ihlallerine yönelik neler yapılabileceğine eğilmiştir.

Pandeminin ilk üç ayında ev içi şiddet ve sosyal yardım konularında başvuru sayısı iki katına çıkmıştır. Bu süreçte Alo 183 – Sosyal Destek Hattı'nın cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve HIV konularında yetersiz kaldığı görülmüştür. Alo 144 – Sosyal Yardım Hattı'nın ise gelen çağrılara yoğunluk sebebiyle etkili yanıt veremediği saptanmıştır. Dolayısıyla kurumların LGBTİ+ konusunda kapsayıcı olmadığı için bilgi sahibi olmadığı ve bu konuda onarıcı adım atmadığı gözlemlenmiştir.

Covid-19 Pandemisinin ilk üç ayında ev ortamında, birlikte yaşadığı kişilere açık olmayan, açık olsa da baskı yaşayan kişiler psikolojik desteğe erişimde zorluk yaşadı.

SPoD fiziksel olarak her hafta her Pazar dernek ofisinde gerçekleştirdiği bir güvenli alan buluşması olan Pazar Sohbetleri'nin pandemi sebebiyle faaliyetini durdursa da Mesafesiz Sohbetler adıyla bu toplantıları çevrimiçi ortama taşıdı. Mesafesiz sohbetler bu haliyle İstanbul dışı katılımcılara da açılmış oldu ve pandemi sebebiyle de yoğun ilgi gördü.

Çarpıcı bir örnek olarak; pandeminin ilk 45 gününde SPoD'un danışma hattı 214 başvuru aldı. Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş'ın 24 Nisan 2020 tarihinde Cuma Hutbesi esnasında LGBTİ+'lara ve HIV'le yaşayanlara dönük ayrımcı söylemlerinden sonraki 45 günde ise danışma hattı 244 başvuru aldı. Bahsi geçen hutbeden sonra cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık konulu başvurularda yaşanan %100'lük artış bir bakıma mevcut sağ popülizmin LGBTİ+'ları nasıl bir kışkırtıcı arasına aldığını gözler önüne serdi.

SPoD, pandeminin ilk üç aylık süresinde hukuk ve adalete erişim desteği noktasında 60 kişiye danışmanlık verdi. Görüşmeler çevrimiçi gerçekleştirildi ve ailelerinin yanına dönen LGBTİ+'ların aileleri tarafından maruz bırakıldığı

ayrımcılık ile şiddet bu danışmanlıklar arasında dikkat çekti. Yaşanan bu durumlar karşısında öneriler iki başlık altında şöyle sıralanabilir;

Kamu Kurum ve Kuruluşları Nezdinde:

- Maruz bırakıldığı ayrımcılık ve şiddet karşısında destek talebinde bulunan LGBTİ+'ların pandemi sebebiyle ortaya çıkan özel ihtiyaçları karşılanmalıdır.
- Alo 183, Alo 184 hatları cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, cinsel sağlık gibi konularda kapsayıcı çalışmalar yürütmesi gerekmektedir.
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının LGBTİ+'ların pandemide yaşadığı sıkıntıları göz önünde bulundurması gerekmektedir.
- Covid-19 Pandemisinin LGBTİ+'lara dönük ayrımcılığı ve şiddeti arttırdığı düşünüldüğünde kamu kurum ve kuruluşları LGBTİ+'lara yönelik hizmet üretmeleri için toplumsal cinsiyet komisyonları kurulmalıdır.

Yerel Yönetimler Nezdinde:

- Belediyeler bünyesinde LGBTİ+'lara doğrudan destek veren birimlerin oluşturulması ve oluşturulan birimlerin aktif çalışması gerekmektedir.
- LGBTİ+'ların sosyal yardımlara ulaşmada karşılaştıkları engeller tespit edilmelidir ve bu yardımlara ulaşabilmelerine yönelik politikalar geliştirilmelidir.
- Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezlerinin pandemi sebebiyle faaliyetlerine ara vermesi düşünüldüğünde bu merkezler kriz planı oluşturmalıdır.

- İnsan hakları ihlalleri önünde yerel yönetimler sağlam bir duruş sergilemeli ve insan haklarından yana pozisyon almalıdır.

Yeni Normal ve Güncel Durum

Haziran 2020 tarihi ile “yeni normal” olarak adlandırılan sürece geçildi. Bu süreç görece sokağa çıkma, seyahat gibi yasakları hafifletse de salgın nezdinde iyileştirici bir etki yaratmadı. Aksine Covid-19 salgını halen güncel şiddetini koruyarak küresel çapta ve Türkiye’de devam ediyor. Salgınla beraber LGBTİ+’lara yönelik siber alanda, ev içinde artan şiddet de devam ediyor ve LGBTİ+’lar sağ popülist hükümetler ile temsilcilerin hedefi haline geliyor. Sosyalleşme alanlarının kısıtlanması LGBTİ+’ların üzerindeki kaygıyı ve stresi arttırıyor. LGBTİ+’lara yönelik şiddet vakaları devam ediyor. Şiddetin biçimi değişiyor ve şiddet bu süreçte daha az görünür hale geliyor. Yardım mekanizmalarına ulaşamıyor ve özellikle ev içi şiddete karşı adalete başvuruda kısıtlanıyor.

Yaşanan bu durumlar karşısında LGBTİ+’lar şiddete karşı koruyan mekanizmalar talep ediyor. Sığınma evi ve acil yardım hattı bu anlamda hayati önem taşıyor. Ayrıca istihdamda LGBTİ+’ların ve derneklerin de güçlendirilmesi gerekiyor. Küresel çapta LGBTİ+ örgütlerinin yaptığı benzer tespit çalışmaları büyük oranda birbirleri ile örtüşüyor. Covid-19 Pandemisinin eşliğinde gelen kışın ise mevcut zararları arttıracakı düşünülüyor.